

JEL Classification: C53, D22, L21

Кривов'язюк Ігор, к.е.н., професор*Луцький національний технічний університет*<https://orcid.org/0000-0002-8801-4700>*igor.kryvovjazyuk@lntu.edu.ua***Kryvovyazyuk Igor, Candidate of Economic Sciences, Professor***Lutsk National Technical University*<https://orcid.org/0000-0002-8801-4700>*igor.kryvovjazyuk@lntu.edu.ua***Шульга Марина, студент***Луцький національний технічний університет*<https://orcid.org/0009-0002-8766-2391>*marynashulga23@gmail.com***Shulha Maryna, student***Lutsk National Technical University*<https://orcid.org/0009-0002-8766-2391>*marynashulga23@gmail.com*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розкрито методичні аспекти дослідження стану зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Основною метою дослідження є удосконалення методичного підходу щодо здійснення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Критичний аналіз наукових публікацій з досліджуваної проблематики виявив застосування при дослідженні стану зовнішньоекономічної діяльності підприємств методичних підходів, які характеризують системні недоліки, що не дозволяє сконструювати адекватну модель аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Актуальність вирішення даного питання зумовлена важливістю формування відповідного сучасним викликам методичного підґрунтя для вивчення тенденцій та виявлення проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Методологічну основу становить система застосованих для отримання результатів дослідження методів: теоретичного узагальнення та порівняльного аналізу – для характеристики методів дослідження, а також переваг і недоліків застосованих науковцями методичних підходів до аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств; групування та систематизації – для розкриття змісту та послідовності реалізації методичного підходу щодо здійснення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств; моделювання та узагальнення – для побудови концептуальної моделі аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах сучасних викликів; логічного узагальнення – для отримання висновків і розроблення рекомендацій за результатами досліджень. Наукову новизну результатів дослідження становлять удосконалений методичний підхід до здійснення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств та запропонована концептуальна модель аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах сучасних викликів. Результати дослідження мають практичну цінність для науковців і практиків, яких цікавить вивчення шляхів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств на основі даних аналітичного обстеження її стану.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність підприємств, порівняльний аналіз, методичний підхід до аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, концептуальна модель аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ANALYSIS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF ENTERPRISES

The article discloses methodological aspects of the study of the state of foreign economic activity of enterprises. The main purpose of the study is to improve the scientific and methodological approach to the analysis of foreign economic activity of enterprises. A critical analysis of scientific publications on the studied issues revealed the use in the study of the state of foreign economic activity of enterprises of methodological approaches

that characterize systemic shortcomings, which does not allow to construct an adequate model for the analysis of foreign economic activity of enterprises. The urgency of solving this issue is due to the importance of forming a methodological basis corresponding to modern challenges for studying trends and identifying problems of foreign economic activity of enterprises. The methodological basis is the system of methods used to obtain research results: theoretical generalization and comparative analysis – to characterize research methods, as well as the advantages and disadvantages of the methodological approaches applied by scientists to the analysis of foreign economic activity of enterprises; grouping and systematization – to disclose the content and sequence of the implementation of the methodological approach to the analysis of foreign economic activity of enterprises; modeling and generalization – to build a conceptual model of analysis of foreign economic activity of enterprises in the conditions of modern challenges; logical generalization – to obtain conclusions and develop recommendations based on research results. The scientific novelty of the results of the study is an improved methodological approach to the analysis of foreign economic activity of enterprises and a conceptual model for the analysis of foreign economic activity of enterprises in the conditions of modern challenges. The results of the study have practical value for scientists and users who are interested in studying ways to increase the efficiency of foreign economic activity of enterprises on the basis of data from an analytical survey of its condition.

Key words: *foreign economic activity of enterprises, comparative analysis, methodical approach to analysis of foreign economic activity of enterprise, conceptual model of analysis of foreign economic activity of enterprise.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Ефективність провадження та розвиток експортно-імпоротної діяльності підприємств, її успіх у реалізації стратегічних можливостей на міжнародному ринку значною мірою залежатимуть від оптимально підбраного методичного інструментарію. Науково обгрунтований методичний підхід поряд із застосовуваними методами дослідження стану зовнішньоекономічної діяльності підприємств, являє собою ефективну систему аналізу результатів експортно-імпоротної діяльності та сприяє визначенню перспектив досягнення цілей зовнішньоекономічної діяльності незалежно від мінливих тенденцій зовнішнього середовища. Реалізація такого підходу виступає основою формування достовірного інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень на основі результатів аналізу динаміки й структурних зрушень бізнес-процесів у експортно-імпортній діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення проблеми. Різносторонні аспекти формування методичного забезпечення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств досліджували багато вчених сучасності. Наукові доробки економістів містять рекомендації щодо застосування комплексного оцінювання ефективності експортної діяльності промислових підприємств (Волошан, 2019; Бестужева та Нікітченко, 2021), їх експортного потенціалу (Петряєва та Іващенко, 2020; Дунська та Харченко, 2021), лишаючи поза увагою дослідження імпоротної діяльності, яка має переважаючий вплив на формування результатів зовнішньоекономічної діяльності. Комплексний підхід, що уникає вузькості попередніх досліджень, охоплює аналіз ефективності експортної та імпоротної діяльності підприємств (Кривов'язук, 2021). В ряді робіт відзначається, що комплексний методичний підхід до дослідження зовнішньоекономічної діяльності повинен передбачати використання індексного та порівняльного аналізу, економіко-математичних методів, факторного аналізу, SWOT-аналізу тощо (Гринишин, 2014), що дозволяє йому наблизитись до оптимального, проте досить трудомісткого методу. В окремих роботах автори розглядають в якості найбільш ефективного методу дослідження зовнішньоекономічної діяльності підприємств метод експортних оцінок (Кубів та Федюк, 2020), проте без достатнього обгрунтування його застосування. Заслуговує на увагу запропонований методичний підхід до аналізування факторів впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств (Фатенюк-Ткачук, 2010). В той же час, на нашу думку, такий підхід повинен бути лише одним із напрямків аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Доволі

конструктивним є науково-методичний підхід щодо здійснення управлінської діагностики зовнішньоекономічної діяльності підприємств на основі інтегральної оцінки, проте зосереджує увагу виключно на результатах у збутових сегментах (Вакульчик та Книшук, 2015). Такий аналіз варто доповнювати аналізом зовнішнього середовища в процесі менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємства (Хромушина, 2020). Цікавими з наукової точки зору щодо вибору методів аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств слід вважати погляди й інших учених сучасності (Дугієнко, 2022; Козак, 2019; Smerichevskiyi ta in., 2021). Відзначаючи вагомі наукові внески авторів у розвиток досліджуваної проблематики, все ж слід зауважити про необхідність подальшого вивчення методичних підходів до аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств і розробки рекомендацій щодо удосконалення його методичного забезпечення, враховуючи динамічні зміни економічного простору та сучасні виклики, потребу взаємоузгодження та узагальнення етапів, процесів та методів аналізу зовнішньоекономічної діяльності.

Метою статті є реалізація методичного підходу щодо здійснення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Методологія та методи дослідження. Методологічну основу даного дослідження становить система прийнятих для отримання результатів методів: теоретичного узагальнення та порівняльного аналізу – для характеристики методів дослідження, а також переваг і недоліків застосованих науковцями методичних підходів до аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств; групування та систематизації – для розкриття змісту та послідовності реалізації методичного підходу щодо здійснення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств; моделювання та узагальнення – для побудови концептуальної моделі аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах сучасних викликів; логічного узагальнення – для отримання висновків і розроблення рекомендацій за результатами досліджень.

Результати. За результатами порівняльного аналізу методичних підходів до аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств встановлено, що наукові доробки вчених сучасності є суттєво відмінними у поглядах стосовно змісту, критеріїв, об'єктів та методів дослідження, навіть у межах єдиного підходу до аналізу (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняльний аналіз методичних підходів до аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Методичний підхід	Методи дослідження	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Комплексний	Охоплює індексний та порівняльний аналіз, економіко-математичні методи, методи факторного аналізу, SWOT-аналіз, PEST-аналіз тощо.	Сприяє формуванню достовірної та оперативної інформаційної бази для прийняття необхідних управлінських рішень у зовнішньоекономічній системі	Відсутня структурованість методів відповідно до напрямків, цілей та етапів аналізу
	Симптоматична діагностика	Дозволяє здійснювати більш ефективний аналіз симптомів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та усувати їх майбутні негативні прояви	Дослідження здійснюється лише в межах аналізу ключових симптомів, без врахування потенційно невизначених чинників впливу

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Системний	Поєднання методологій SWOT- та PEST-аналізу	Повна систематизація та цілісна картина факторів впливу зовнішнього оточення бізнес-об'єкту для протидії потенційним загрозам розвитку	Методи спрямовано лише на дослідження зовнішнього середовища та його неконтрольованого впливу
	Багатофакторний регресійний аналіз	На основі даного методу побудовано економіко-математичну модель, особливість якої полягає у можливості врахування значної кількості факторів впливу	Ретельний відбір показників аналізу задля адекватності та надійності сформованих моделей, у т. ч. коефіцієнтів кореляції та детермінації, розрахункових значень критерію Фішера та ін.
Маркетинговий	Метод експертних оцінок	Підкріплює значну частину інших методик, визначено найбільш ефективним у виявленні чинників суттєвого впливу саме на експортну діяльність підприємств	Здебільшого є взаємодоповнюючим елементом методичного забезпечення та вирізняється суб'єктивізмом
	Метод інтегральної оцінки	Вирізняється інформативністю в аналізі фінансово-господарської сфери діяльності та об'єктивністю результатів	Потребує багато зведених вихідних даних для формування якісних аналітичних висновків
Комбінаторний	Методи витратного, балансового, порівняльного, індикаторного підходів та збалансованої оцінки	Вказані підходи можуть відображати різні аспекти процесу оцінки ефективності експортної діяльності	Повномірно не охоплює весь масштаб можливих проявів ефективності експорту

Джерело: побудовано авторами на основі (Бестужева та Нікітченко, 2021; Вакульчик та Книшек, 2015; Гринишин, 2014; Кубів та Федюк, 2020; Фатенок-Ткачук, 2010; Хромушина, 2020; Smerichevskiy та ін., 2021)

Визначено, що єдиного якісного загальноприйнятого методичного підходу до аналізу зовнішньоекономічної діяльності не існує, а застосовувані для отримання результатів досліджень методи здебільшого є вузькими за спрямуванням або потребують підкріплення з боку окремих спеціальних досліджень. Також можна виокремити пристосованість методів до окремих галузей промисловості, громіздкість стосовно витрат часу та ресурсів у процесі дослідження, узагальненість та низький рівень інформативності відібраних показників.

У процесі характеристики наявних методичних підходів до аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств нами виявлено як позитивні, так і негативні їх аспекти, на основі чого й розроблено схему рекомендаційного характеру з позиції взаємозв'язку етапів, процесів та методів аналізу, що є найбільш придатними для напрямку дослідження (рис. 1).

Підготовчо-інформаційний етап охоплює дії стосовно збору та обробки необхідних даних у контексті дослідження та подальшу їх систематизацію. Об'єкт, цілі та завдання дослідження визначаються завчасно. При проведенні аналізу, враховуючи тематичне спрямування, неодмінним є використання релевантної інформаційної бази. Джерелами її формування покликані стати офіційні дані Державної служби статистики

України, дані Світової організації торгівлі (WTO), статистика зовнішньоекономічного сектору Національного банку України та Міністерства економіки України.

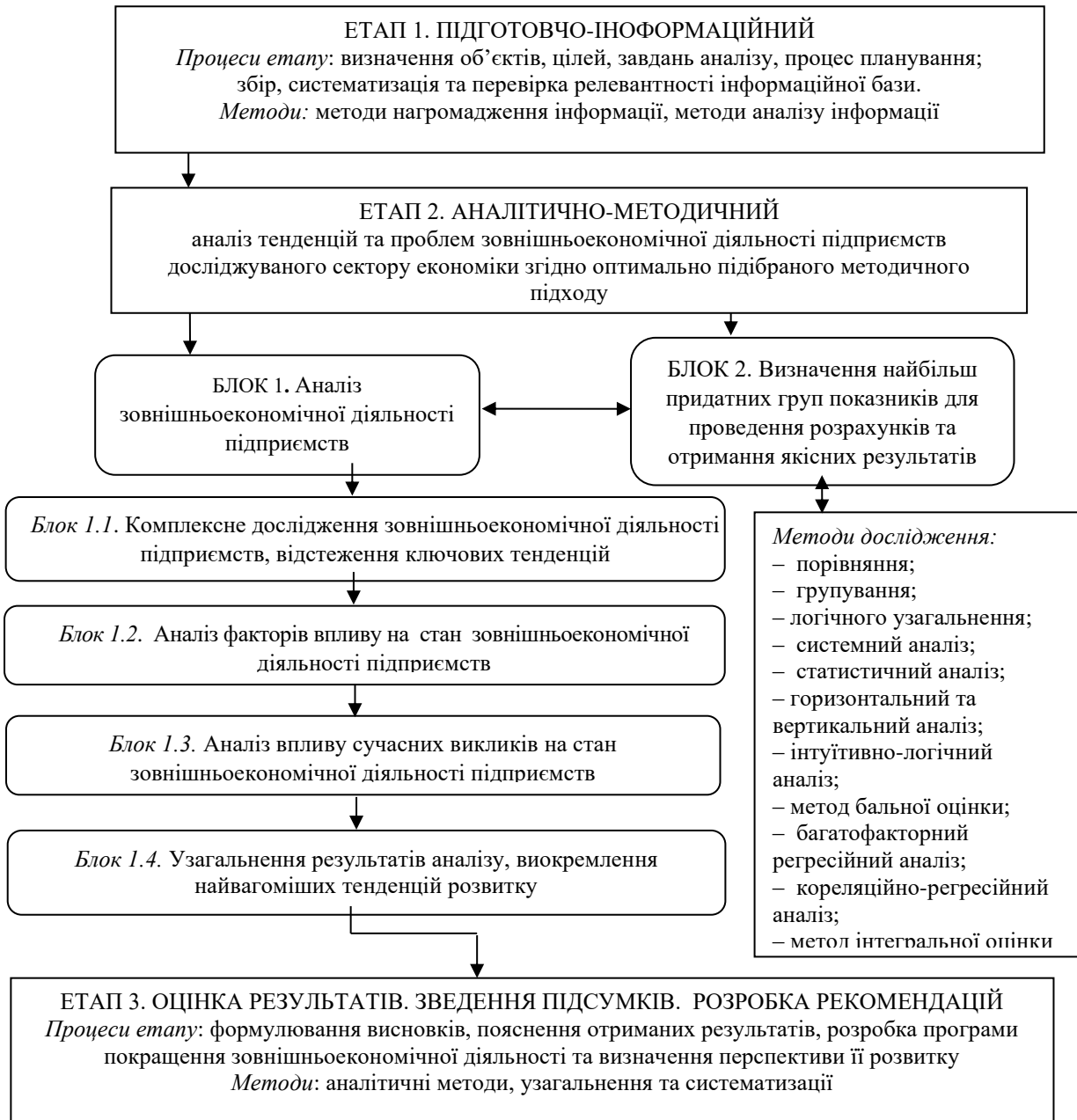

Рис. 1. Схема взаємозв'язку етапів та методів аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Джерело: авторська розробка

На наступному етапі вибір методичних інструментів корелює з наявним інформаційним забезпеченням та цільовим спрямуванням. Для ефективного підбору та розрахунку показників слід активно залучати прикладне програмне забезпечення. Процес аналізу показників здійснюється по чергово, за виділеними блоками, механізм реалізації яких можна подати за допомогою концептуальної моделі, розробленої на основі результатів дослідження експортно-імпоротної діяльності міжнародних корпорацій (рис. 2).

Параметри А адаптовані до проведення комплексного дослідження діяльності, що передбачає розрахунок значимості експортно-імпортних операцій у загальних обсягах зовнішньої торгівлі, проведення аналізу трендів основних промислових груп товарів, встановлення пріоритетних географічних напрямків експорту-імпорту методами статистичного та порівняльного аналізу, аналізу ефективності ведення зовнішньоекономічної діяльності за цінovими та кількісними індексами умов торгівлі.

Рис. 2. Концептуальна модель аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах сучасних викликів

Джерело: побудовано авторами на основі (Kryvovuzuyuk та ін., 2020)

Суть параметрів В полягає у з'ясуванні інтуїтивно-логічним аналізом та методом бальної оцінки більш вагомих груп факторів впливу. Далі на основі ретельно відібраних, а згодом стандартизованих показників, проводять розробку багатофакторних регресійних лінійних моделей, що визначають потенційні перешкоди та детермінанти розвитку підприємств. Перелік показників аналізу представлено в попередніх напрацюваннях авторів (Kryvovuzuyuk & Shulha, 2023).

У якості параметрів С, що базуються на аналізі сучасних викликів розвитку, проведуть їх якісний аналіз та досліджують вплив на підприємства з комплексним використанням методу інтегрального показника та додаткових методів оцінки вагомості кожного виклику.

Параметри В і С слід розрізняти через їх відмінну цільову спрямованість.

Забезпечення подальшого розвитку в умовах сучасних викликів визначають параметрами D, що передбачає узагальнення та опрацювання результатів, отриманих у попередніх блоках.

Заключний етап характеризується стратегічним та управлінським характером, оскільки його базують на розробці плану завдань та заходів із детальним описом конкретних кроків, які мають бути реалізовані в найближчій перспективі. Зусилля скеровують на розробку досконалої програми розвитку та підтримки експорту в умовах сучасних викликів, що підкріплюється практичними пропозиціями та варіативністю доступних бізнес-ідей.

Висновки. Ідентифікація та аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності підприємств України нині є винятково актуальними, оскільки забезпечують виявлення найбільш вразливих зон зовнішньоекономічної діяльності у контексті їх вагомості для прискорення економічного розвитку та якісних змін структури експорту-імпорту. Вирішити це завдання покликане розроблення методичного підходу щодо здійснення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств з огляду на динамічні трансформації економічного середовища та сучасні виклики, а також необхідність взаємоузгодження етапів, процесів та методів здійснення такого аналізу.

З метою повноцінного досягнення мети дослідження, здійснено порівняльний аналіз сукупності методичних підходів до аналізу розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Визначено, що при дослідженні методичного забезпечення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства можна виокремити очевидні аспекти: по-перше – комплексність підходу, що дозволяє комбінувати методи багатьох економічних сфер, опираючись на встановлену мету та об'єкт, а отже і систему показників дослідження; по-друге – значимість методів дослідження факторів впливу оточення суб'єкта та його стану в сучасних умовах; по-третє – можливість формування універсальних методичних підходів на основі вже існуючих.

Враховуючи позитивні та негативні аспекти запропонованих методик, розроблено авторський підхід до аналізу, який формується з трьох ключових етапів. Підготовчо-інформаційний етап здійснюється за використання методів нагромадження та аналізу інформації. Аналітично-методичний етап передбачає аналіз тенденцій та проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств досліджуваного сектору економіки згідно оптимально підбраного методичного підходу. Третій етап базується на формулюванні результатів, їх оцінці та розробці практичних рекомендацій. Перевагами методики є різносторонність, комплексність та чітка структурованість аналізу. Недоліками можна вважати необхідність використання великого обсягу вхідних даних, забезпечення їх мультиколінеарності.

Практичне застосування запропонованого методичного підходу щодо здійснення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств виступатиме важливою основою подальшої розробки шляхів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств на основі даних аналітичного обстеження її стану.

Авторські внески

Концептуалізація: Кривов'язюк Ігор
 Зберігання даних: Кривов'язюк Ігор, Шульга Марина
 Формальний аналіз: Шульга Марина
 Придбання фінансування: Кривов'язюк Ігор, Шульга Марина
 Розслідування: Кривов'язюк Ігор, Шульга Марина
 Методика: Кривов'язюк Ігор, Шульга Марина
 Адміністрація проекту: Кривов'язюк Ігор
 Ресурси: Кривов'язюк Ігор, Шульга Марина
 Нагляд: Кривов'язюк Ігор
 Підтвердження: Кривов'язюк Ігор, Шульга Марина
 Візуалізація: Кривов'язюк Ігор, Шульга Марина
 Написання: Кривов'язюк Ігор, Шульга Марина

Список бібліографічного опису:

1. Бестужева, С.В., & Нікітченко, С.А. (2021). Методичні аспекти оцінювання ефективності організації експортної діяльності підприємства. *Religion, Religiosity, Philosophy and the Humanities in the Modern Information Space: National and International Aspects: Collection of scientific works on materials of the XXIII International scientific and practical conference* (December 24-25, 2021), 80-84.
2. Вакульчик, О.М., & Книшек, О.О. (2015). Управлінська діагностика зовнішньоекономічної діяльності підприємств на основі інтегральної оцінки. *Економічний вісник Донбасу*, 1 (39), 109-114.
3. Волошан, І.Г. (2019). Методичний підхід до оцінки ефективності експортної діяльності промислового підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 24, 74-77.

4. Гринишин, Г.М. (2014). Методика аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, 1, 63-73.
5. Дугієнко, Н.О. (2022). *Основи зовнішньоекономічної діяльності підприємства*. Запоріжжя: ЗНУ.
6. Дунська, А.Р., & Харченко, І.А. (2021). Науково-методичні підходи до оцінювання експортного потенціалу підприємства. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 квіт. 2021 р.), 162-163.
7. Козак, Ю.Г. (2019). *Зовнішньоекономічна діяльність*. Видання 6-те, перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури.
8. Кривов'язюк, І.В. (2021). *Організація зовнішньоекономічної діяльності*. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС.
9. Кубів, С.І., & Федюк, В.В. (2020). Методичні підходи до оцінювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного сектору. *Підприємництво і торгівля*, 27, 43-47. <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2020-27-07>
10. Петряєва, З.Ф., & Івашченко, Г.А. (2020). Методичне забезпечення оцінки експортного потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*, 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7572> (дата звернення: 03.09.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.53
11. Фатенок-Ткачук, А.О. (2010). Аналізування факторів впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*, 17, 93-100.
12. Хромушина, Л.А. (2020). Аналіз зовнішнього середовища в процесі менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економічний простір*, 154, 137-140. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-25>
13. Kryvovyazyuk, I., Vakhovych, I., Kaminska, I., Dorosh, V. (2020). Managerial innovations in methodology of solving export-import activity problems and ensuring international corporations business excellence. *Quality – Access to Success*, 21 (178), 50-55. https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-01/QAS_Vol.21_No.178_Oct.2020_p.50-55.pdf.
14. Smerichevskiy, S.F., Kryvovyazyuk, I.V., Prokhorova, V.V., Usarek, W., Ivashchenko, A.I. (2021). Expediency of symptomatic diagnostics application of enterprise export-import activity in the disruption conditions of world economy sustainable development. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 628(1), 012040. DOI 10.1088/1755-1315/628/1/012040

References:

1. Bestuzheva, S.V., & Nikitchenko, E.A. (2021). Methodological aspects of evaluating the efficiency of organization of export activity of the enterprise. *Religion, Religiosity, Philosophy and the Humanities in the Modern Information Space: National and International Aspects*: Collection of scientific works on materials of the XXIII International scientific and practical conference (December 24-25, 2021), 80-84.
2. Vakulchuk, O.M., & Knyshek, O.O. (2015). Management Diagnostics of Enterprises International Business Based on Integrated Assessment. *Economic Herald of the Donbass*, 1 (39), 109-114.
3. Voloshan, I. (2019). Methodical approach to assessing the efficiency of industrial enterprise export activity. *Uzhorod National University Herald. International Economic Relations And World Economy*, 24, 74-77.
4. Hrunushun, H.N. (2014). Methods for analysis of foreign economic activity of enterprises. *Problems of theory and methodology of accounting, control and analysis*, 1, 63-73.
5. Dugienko, N.O. (2022). *Fundamentals of foreign economic activity of the enterprise*. Zaporozhye: ZNU.
6. Dunskaaya, A.R., & Kharchenko, I.A. (2021). Scientific and methodological approaches to assessing the export potential of the enterprise. *Business, innovation, Management: Problems and Prospects*. II International. scientific-practical. conf. (Kyiv, 22 April 2021), 162-163.
7. Kozak, Yu.G. (2019). *Foreign economic activity*. Edition 6. Kyiv: Center for Educational Literature.
8. Kryvovyazyuk, I.V. (2021). *Organization of foreign economic activity*. Kherson: Oldi-Plus.
9. Kubiv, S.I., & Fedyuk, V.V. (2020). Methodical approaches to evaluation of development of foreign economic activity of agricultural sector enterprises. *Entrepreneurship and Trade*, 27, 43-47. <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2020-27-07>
10. Petryaeva, Z., & Ivashchenko, G. (2020). Methodological assessment of evaluation of the company's export potential. *Efektivna ekonomika*, 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7572> (дата звернення: 03.09.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.53
11. Phatenok-Tkachuk, A. (2010). Analysis of factors of influence on development of foreign economic activity of machine-building enterprises. *Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, 17, 93-100.
12. Khromushyna, L. (2020). Analysis of the external environment in the process of management of the foreign economic activity of the enterprise. *Economic Scope*, 154, 137-140. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-25>
13. Kryvovyazyuk, I., Vakhovych, I., Kaminska, I., Dorosh, V. (2020). Managerial innovations in methodology of solving export-import activity problems and ensuring international corporations business excellence. *Quality – Access to Success*, 21 (178), 50-55. https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-01/QAS_Vol.21_No.178_Oct.2020_p.50-55.pdf.
14. Smerichevskiy, S.F., Kryvovyazyuk, I.V., Prokhorova, V.V., Usarek, W., Ivashchenko, A.I. (2021). Expediency of symptomatic diagnostics application of enterprise export-import activity in the disruption conditions of world economy sustainable development. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 628(1), 012040. DOI 10.1088/1755-1315/628/1/012040

Отримано: 05.09.2023

Прийнято: 26.09.2023

Опубліковано: 20.10.2023